

Návrh na zníženie stavu štátnych finančných aktív z dôvodu nevymožiteľnosti niektorých pohľadávok štátu

Pohľadávky štátu je možné rozdeliť do niekoľkých základných kategórií, a to na pohľadávky z výberu daní, ciel a poistných odvodov, špecifické pohľadávky štátu a iné pohľadávky štátu. Do kategórie špecifických pohľadávok štátu okrem iných patria pohľadávky voči zahraničiu z poskytnutých vládnych úverov (ide o pohľadávky štátu, ktoré vznikli voči iným štátom na základe medzinárodných dohôd a pohľadávky štátu voči právnickým osobám v rámci realizovaných deblokácií alebo barterových obchodov z čias bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky). Tieto pohľadávky sú súčasťou štátnych finančných aktív v správe Ministerstva financií Slovenskej republiky (ďalej len „MF SR“). Postup pri správe a vymáhaní týchto pohľadávok podlieha osobitnému režimu¹.

Predmetom predkladaného návrhu sú (i) pohľadávky, resp. časť pohľadávok Slovenskej republiky voči zahraničiu, ktoré sú po lehote splatnosti a z rokovaní s dlžníckym štátom je zrejmé, že tento ich nesplní alebo nemôže splniť a (ii) pohľadávky Slovenskej republiky voči právnickým osobám, ktoré vznikli z barterových obchodov z čias bývalej československej federácie. Od roku 2019 viackrát zaznela počas metodických misií požiadavka Eurostatu na úpravu vykazovania predmetných pohľadávok štátu.

MF SR navrhuje zníženie štátnych finančných aktív v celkovej sume 59 528 tis. EUR² (v tom s negatívnym vplyvom na deficit verejných financií v roku 2021 podľa metodiky ESA 2010 bude zaznamenaná suma 23 910 tis. EUR) z dôvodu nevymožiteľnosti pohľadávok v nasledovných prípadoch:

I. Pohľadávka Slovenskej republiky voči nástupníckym krajinám bývalej Juhoslávie

1.1. Historický vznik pohľadávky a jej aktuálny stav

Slovenská republika (ďalej len „SR“) a Česká republika (ďalej len „ČR“) sa stali vlastníčkmi pohľadávok civilného charakteru po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike (ďalej len „ČSFR“) voči bývalej Socialistickej Federatívnej Republike Juhoslávie (ďalej len „SFRJ“ alebo „bývalá Juhoslávia“), ktoré vznikli z titulu predbežného vykonávania Platobnej dohody medzi vládou ČSFR a Zväzovou výkonnou radou Skupštiny SFRJ zo dňa 08.02.1991³ (ďalej len „Platobná dohoda“). SFRJ mala túto pohľadávku uhradiť dodávkami tovarov a službami najneskôr do 31.12.1993. Na Platobnú dohodu nadväzoval Protokol z rokovania delegácie ČSFR a SFRJ z marca 1992, ktorý predovšetkým ustanovil spätné úročenie pohľadávky úrokom 5,5 % p.a. (s cieľom motivovať dlžnícku stranu k rýchlejšiemu splácaniu). V máji 1992 boli na Zväzovú republiku Juhoslávie⁴ uvalené sankcie Rady

¹ Postup a spôsob vysporiadania pohľadávok štátu voči zahraničiu upravujú Zásady vlády Slovenskej republiky pre postupy pri správe a vysporiadaní pohľadávok Slovenskej republiky v zahraničí - zverejnené vo Finančnom spravodajcovi č. 10/2007.

² Suma prepočítaná kurzami k 31.10.2021.

³ Účelom Platobnej dohody bolo určenie spôsobu vysporiadania záväzkov, ktoré vznikli z titulu clearingového zúčtovania podľa Platobnej dohody medzi ČSSR a SFRJ zo dňa 09.05.1964. Platobná dohoda z 08.02.1991 vytvárala tiež prechod k finančnej a bankovej praxi zúčtovania a platieb vo voľne zameniteľnej mene.

⁴ Zväzová republika Juhoslávia alebo Juhoslovanská zväzová republika bola federáciou Čiernej Hory a Srbskej republiky, ktorá vznikla na zvyšku územia Juhoslávie 12.02.1992 po odtrhnutí Slovinska, Chorvátska, Macedónska, Bosny a Hercegoviny a po prijatí novej ústavy.

bezpečnosti OSN, ktoré znemožňovali ako tovarové tak aj finančné transfery – splácanie dlhu nebolo zahájené.

K evidenčnému (medzibankovému⁵) odsúhlaseniu celkovej pohľadávky došlo viackrát – v sume 85 971 tis. clg. USD v prospech ČSFR (z toho podiel v prospech SR 31 089 tis. clg. USD).

V priebehu rokov sa uskutočnilo niekoľko rokovaní na pracovnej úrovni, avšak bez výraznejšieho posunu. Základným problémom bolo dosiahnutie vzájomnej dohody na rozdelení dlhu medzi nástupnickými krajinami bývalej Juhoslávie a úročení celkovej pohľadávky, ktoré bolo stanovené v Protokole z roku 1992. Dlh krajín bývalej Juhoslávie nebol nikdy medzi nimi vzájomne uznaný a rozdelený. Krajiny bývalej Juhoslávie, hlavne Chorvátsko a Slovinsko zásadne nesúhlasia s prerozdelením dlhu podľa Dohody o otázkach sukcesie (Viedeň, 2001)⁶, podľa nich by mal byť podiel na dlhu určený podľa skutočne zrealizovaných investičných akcií na území jednotlivých štátov⁷.

Vzhľadom na tieto skutočnosti MF SR vykazuje pohľadávku voči krajinám bývalej Juhoslávie ako celku a nie voči jednotlivým nástupníckym štátom. Výnimka bola pri Srbskej republike, v prípade ktorej bola v máji 2019 podpísaná medzivládna dohoda o urovnaní dlhu Srbskej republiky voči SR⁸. Medzivládnu dohodou bol odsúhlasený konečný dlh Srbskej republiky voči SR v sume 24 727 tis. USD a spôsob urovnania dlhu bol dohodnutý v súlade s podmienkami tzv. „Parížskeho klubu veriteľov“ – časť uznaného dlhu (66%) sa odpustila. Podpisaniu medzivládnej dohody so Srbskou republikou predchádzalo podpísanie Bankovej dohody medzi Československou obchodnou bankou, a.s. Praha (ďalej len „ČSOB, a.s. Praha“) a Národnou bankou Srbska v júli 2017 a následné podpísanie Dodatku č. 1 v júli 2018 k tejto bankovej dohode. Na základe medzibankovej dohody bola istina clearingového likvidačného účtu rozdelená medzi ČR a SR a pohľadávka voči Srbskej republike začala byť vedená samostatne, ako na strane ČR, tak aj na strane SR. Srbská republika uhradila svoj dlh voči SR vo februári 2020 v zmysle podmienok stanovených v medzivládnej dohode.

Čierna Hora dlhodobo deklarovala, že pri riešení dlhu voči SR, resp. ČR sa bude kompletne držať podmienok vyrokovaných so Srbskou republikou. V tejto súvislosti MF SR pripravilo návrh textu medzivládnej dohody o urovnaní dlhu Čiernej Hory voči SR, ktorej podstata vychádzala z dohody so Srbskou republikou. Po niekoľkých výmenách pripomienok a návrhov na zmeny sa obidve ministerstvá financií dohodli na finálnom texte Dohody medzi vládou SR a vládou Čiernej Hory o urovnaní dlhu Čiernej Hory voči SR, ktorá bola podpísaná v októbri 2020⁹. Medzivládnu dohodou bol odsúhlasený konečný dlh Čiernej Hory voči SR v sume 1 733 tis. USD a spôsob urovnania dlhu bol dohodnutý v súlade s podmienkami tzv.

⁵ Na strane SR a ČR pohľadávku eviduje ČSOB, a.s. Praha a na strane nástupníckych krajín bývalej Juhoslávie evidenciu viedla a naďalej vedie súčasná Národná banka Srbska (predtým Národná banka Juhoslávie).

⁶ Podľa dohody z roku 2001 mal byť dlh bývalej Juhoslávie rozdelený medzi nástupnícke štáty nasledovne: Bosna a Hercegovina 15,50 %, Chorvátsko 23,00 %, Macedónsko 7,50 %, Slovinsko 16,00 % a Federatívna republika Juhoslávie 38,00 %. Následne na základe Rozhodnutia č. 14/2005 Rady ministrov Srbskej republiky a Čiernej Hory z 08.04.2005 bol podiel Federatívnej republiky Juhoslávie 38,00 % rozdelený medzi Srbskú republiku a Čiernu Horu v pomere 35,7656 % (Srbská republika) a 2,2344 % (Čierna Hora).

⁷ Podľa tohto by podiel Srbskej republiky bol až na úrovni cca 75 % celkového dlhu bývalej Juhoslávie.

⁸ Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Srbskej republiky o urovnaní dlhu Srbskej republiky voči Slovenskej republike – podpísaná 30.05.2019 v Belehrade na úrovni premiérov oboch krajín.

⁹ Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Čiernej Hory o urovnaní dlhu Čiernej Hory voči Slovenskej republike – podpísaná 26.10.2020 v Podgorici.

„Parížskeho klubu veriteľov“ – časť uznaného dlhu (66%) sa odpustila. Čierna Hora uhradila svoj dlh voči SR v septembri 2021 v zmysle podmienok stanovených v medzivládnej dohode.

Stav pohľadávky SR voči SFRJ k 31.10.2021

	v tis. clg. USD	v tis. EUR*
bývalá Juhoslávia – istina	19 275	16 552
bývalá Juhoslávia – úroky	69 179	59 407

*prepočítané kurzom k 31.10.2021

MF SR vedie pohľadávku SR voči krajinám bývalej Juhoslávie v podobe istiny aj úrokov. ČSOB, a.s. Praha v minulosti úročila celý clearingový likvidačný účet¹⁰ (celková pohľadávka ČSFR voči SFRJ), keďže „pôvodný clearingový likvidačný účet“ nebol oficiálne rozdelený medzi jednotlivé nástupnícke štáty bývalej Juhoslávie. Úročené salda na clearingovom likvidačnom účte bolo na základe Bankovej dohody z júla 2017 uzatvorenej medzi ČSOB, a.s. Praha a Národnou bankou Srbska pozastavené.

1.2. Dôvody pre revíziu a zníženie stavu pohľadávky

Vzhľadom na komplikovanosť problematiky Český štatistický úrad (ďalej len „ČSÚ“), v zastúpení Ministerstva financií Českej republiky (ďalej len „MF ČR“) požiadal Európsku komisiu – Eurostat o Ex-ante konzultáciu k zaznamenaniu zahraničných pohľadávok vedených na vládnych účtoch po ich opätovných prerokovaniach¹¹. Európska komisia – Eurostat v tejto súvislosti vydal odporúčanie Ref. Ares(2018)4580958 zo dňa 06.09.2018.

Európska komisia – Eurostat skonštatoval, že zaznamenanie pohľadávok v národných účtoch by malo byť podľa individuálnych dohôd s nástupníckymi krajinami bývalej Juhoslávie a zároveň uviedol, že úroky v národných účtoch by mali byť nekapitalizované (jednoduché)¹².

Eurostatu je známe, že nástupnícke štáty bývalej Juhoslávie nedospeli k dohode na rozdelení dlhu SFRJ a že spochybňujú výpočet úrokov, napriek tomu odporučil pohľadávky (MF SR aj MF ČR) zrevidovať pre celý časový rad, pričom oprava by mala byť zaznamenaná ešte pred rokovaním/dohodou s príslušnou krajinou a následne po dohode by sa zaznamenala reálna hodnota dohodnutých úrokov. Táto oprava nebude mať negatívny vplyv na položku B.9. v národných účtoch v aktuálnom období ale zaznamenaná sa spätne do minulých rokov.

MF SR v spolupráci so Štatistickým úradom SR predmetnú záležitosť prerokovalo s Eurostatom počas misie Eurostatu konanej v SR v júni 2019 a zástupcovia Eurostatu opätovne skonštatovali, že SR má postupovať v zmysle Ex-ante Ref. Ares(2018)4580958 zo dňa 06.09.2018 vydané na základe metodologickej otázky ČR. Zároveň Eurostat spresnil, že pohľadávka v časti úrokov má byť v prípade ostatných nástupníckych krajín bývalej

¹⁰ Na základe Platobnej dohody a Dohody o bankovo technickom postupe (obe z roku 1991) bol medzi ČSOB, a.s. Praha a Národnou bankou Juhoslávie Belehrad (NBj) otvorený likvidačný účet, na ktorý bolo prevedené saldo z pôvodného clearingového účtu SFRJ v prospech ČSFR.

¹¹ Žiadosť ČSÚ sa týkala pohľadávok vedených voči Kubánskej republike a voči nástupníckym krajinám bývalej Juhoslávie.

¹² MF SR vykazuje v časti úroky pohľadávku SR voči krajinám bývalej Juhoslávie v podobe kapitalizovaných úrokov, ktoré boli zo strany ČSOB, a.s. Praha vypočítavané na základe podmienok Protokolu z roku 1992. Išlo však iba o jednostranný úkon. Národná banka Srbska takto vypočítané úroky neodsúhlasovala. V Národnej banke Srbska bola vždy vedená iba istina dlhu bývalej SFRJ.

Juhoslávie revidovaná podľa vzoru, resp. v súlade s podmienkami medzivládnej dohody o urovnaní dlhu Srbskej republiky voči SR (t.j. istina dlhu podlieha jednoduchému úročeniu). V súlade s týmto odporúčaním Eurostatu sa v roku 2019 v rámci benchmarkovej revízie uskutočnila oprava stavov v národných účtoch. Táto oprava znamenala zníženie stavu pohľadávky SR voči nástupníckym krajinám bývalej SFRJ v podobe úrokov v sume 41 477 tis. clg. USD, a to pre celý časový rad (1991 – 2017) s tým, že negatívny vplyv na deficit verejných financií bol zaznamenaný spätne do minulých rokov. Zároveň bola v účtovníctve MF SR k 31.12.2019 vytvorená opravná položka vo výške rozdielu medzi pôvodnými kapitalizovanými úrokmi a revidovanými úrokmi (nekapitalizovanými/jednoduchými úrokmi).

Vzhľadom na skutočnosť, že v čase podpisu Protokolu z roku 1992 tvorili SFRJ/ZRJ už len súčasné Srbsko a Čierna Hora, ostatné nástupnícke krajiny (Chorvátsko, Bosna a Hercegovina, Slovinsko, Macedónsko) odmietajú, že by mali byť viazané podmienkami Protokolu z roku 1992. Srbsko a Čierna Hora sukcedovali do zmlúv bývalej SFRJ aj ZRJ (t.j. do Platobnej dohody z roku 1991 ako aj Protokolu z roku 1992). V prípade Chorvátska, Bosny a Hercegoviny, Slovinska, Macedónska bude potrebné rokovať o novom prepočte úrokov v nadväznosti na výšku uznanenej istiny. V tejto súvislosti MF ČR stornovalo úroky voči nástupníckym krajinám bývalej Juhoslávie v plnej výške, pričom úroky opätovne voči týmto krajinám naučtuje v čase uzatvorenia osobitných medzivládnych dohôd. MF SR navrhuje obdobný postup aj v prípade pohľadávky SR. Z tohto dôvodu navrhuje k 31.12.2021 znížiť pohľadávku v podobe úrokov formou odpisu v celkovej sume 59 407 tis. EUR, pričom časť odpísaných úrokov v sume 35 618 tis. EUR nebude mať v zmysle metodiky ESA 2010 negatívny vplyv na deficit verejných financií v roku 2021 a časť úrokov v sume 23 789 tis. EUR bude mať negatívny vplyv. MF SR bude evidovať iba istinu pohľadávky¹³.

Budúci stav pohľadávky SR voči SFRJ

(v tis. clg. USD)

	Súčasný stav	Zníženie pohľadávky odpisom		Budúci stav (k 31.12.)
		bez vplyvu na deficit verejných financií v roku 2021	s vplyvom na deficit verejných financií v roku 2021	
SFRJ - istina	19 275	0	0	19 275
SFRJ - úroky	69 179	41 477	27 702	0

(v tis. EUR)*

	Súčasný stav	Zníženie pohľadávky odpisom		Budúci stav (k 31.12.)
		bez vplyvu na deficit verejných financií v roku 2021	s vplyvom na deficit verejných financií v roku 2021	
SFRJ - istina	16 552	0	0	16 552
SFRJ - úroky	59 407	35 618	23 789	0

*prepočítané kurzom k 31.10.2021

¹³ MF ČR eviduje pri bývalej SFRJ iba istinu od decembra 2018.

II. Pohľadávky SR voči podnikom

2.1. Pohľadávka SR voči slovinským podnikom

MF SR eviduje k 31.10.2021 istinu pohľadávky voči dvom slovinským podnikom Smelt International, Ljubljana a Kovintrade, Celje v celkovej sume 113 tis. clg. USD (97 tis. EUR). Uvedené podniky v 90-tych rokoch poukázali za uskutočnené dovozy krytie v prospech Národnej banky Juhoslávie, ktorá však toto krytie spochybnila.

MF SR zaslalo v decembri 1997 podniku Smelt International a vo februári 1998 podniku Kovintrade certifikáty¹⁴, ktorými deklarovalo, že berie na vedomie informácie svedčiace o tom, že poukázali prostriedky v prospech Národnej banky Juhoslávie na krytie clearingových likvidačných účtov. MF SR ďalej v týchto certifikátoch deklarovalo, že podniky sú oslobodené od záväzkov za uskutočnené dovozy, že si svoje záväzky splnili na základe Protokolu z trilaterálnych expertných rokovaní medzi MF SR, MF ČR a Slovinskou negociačnou skupinou z roku 1997.

Vzhľadom na uvedené MF SR navrhuje pohľadávku jednorazovo odpísať (zníženie štátnych finančných aktív). Odpis pohľadávky bude mať podľa metodiky ESA 2010 negatívny dopad na deficit verejných financií v roku 2021 v sume 97 tis. EUR.

2.2. Pohľadávka SR voči Unicoop spol. s r.o.

Barterové operácie s Čínskou ľudovou republikou (ďalej len „ČĽR“) sa uskutočňovali od roku 1986 na základe výmenných dopisov z januára 1986 medzi Federálnym ministerstvom zahraničného obchodu Československej republiky a Ministerstvom zahraničných ekonomických vzťahov a obchodu ČĽR. Išlo o výmenné obchody medzi československými podnikmi zahraničného obchodu a organizáciami čínskych provincií, autonómnych oblastí a miest v clearingových švajčiarskych frankoch na zásade ročnej dovozno-vývoznnej vyrovnanosti. V mnohých prípadoch sa tak nestalo.

Pri delení federácie boli všetky zostatky na barterových účtoch odsúhlasené bankami (t.j. ČSOB, a.s., Praha a Bank of China) a boli prevedené do štátnych finančných aktív SR a ČR v pomere 1:2. Bank of China neskôr tieto stavy spochybnila a uviedla nové stavy, ktoré však nezodpovedali bankovej evidencii, ale evidencii čínskych obchodných organizácií. Dôvodom rozdielnej evidencie bol fakt, že niektoré čínske a československé podniky nepredkladali vývozné dokumenty prostredníctvom ČSOB, a.s., Praha a Bank of China, pretože si vzájomné záväzky z barterových obchodov vyrovnávali iným spôsobom.

Na základe písomných pokynov MF SR a MF ČR z dôvodu rozdielnej bankovej a podnikovej evidencie ČSOB, a.s., Praha previedla zostatky niektorých barterových účtov na interné evidenčné účty, kde sú tieto zostatky evidované ako pohľadávky SR a ČR voči príslušným tuzemským spoločnostiam. Jednou z týchto spoločností je:

¹⁴ MF ČR zaslalo uvedeným podnikom tiež obdobné certifikáty. MF ČR pohľadávku voči týmto podnikom stornovalo v roku 2018.

Unicoop spol. s r.o., Praha, IČO: 481 09 452

Istina pohľadávky voči spoločnosti Unicoop spol. s r.o. k 31.10.2021 predstavuje sumu 25 tis. clg. CHF (24 tis. EUR).

Spoločnosť bola vymazaná z obchodného registra vedeného Mestským súdom v Prahe (oddiel C, vložka 16000) dňa 25.11.2020. Právnym dôvodom výmazu je skončenie likvidácie. MF SR navrhuje pohľadávku jednorazovo odpísať (zníženie štátnych finančných aktív). Odpis pohľadávky bude mať podľa metodiky ESA 2010 negatívny dopad na deficit verejných financií v roku 2021 v sume 24 tis. EUR.